

Motion till riksdagen 2012/13:So403

av **Nina Lundström (FP)**

Äldres rätt till vård och omsorg på nationella minoritetsspråk

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om äldres rätt till vård och omsorg på de fem nationella minoritetsspråken.

Motivering

År 2000 ratificerade Sverige de två centrala folkrättsliga dokumenten om minoritetspolitik: Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Det innebär att Sverige slutligen erkände sina nationella minoriteter och deras språk, men det betydde också ett åtagande att värna om minoriteternas och minoritetsspråkens fortlevnad. Av de fem nationella minoritetsspråk som Sverige erkänner är finska det största. En rad viktiga reformer har därefter genomförts för att stärka de nationella minoriteternas möjligheter. Inrättandet av förvaltningsområden är en del, liksom förstärkta budgetinsatser. Trots detta finns nya utmaningar och en sådan utmaning som minoriteter framhåller är de insatser som samhället tillhandahåller för den som är i behov av vård och omsorg. Det finns idag begränsade kunskaper om omfattning av behov men ansvarig myndighet, Socialstyrelsen, har genomfört en begränsad uppföljning.

Socialstyrelsen redovisar i rapporten ”Nationella minoriteter och äldreomsorgen” hur äldre från de nationella minoriteterna uppfattar kvaliteten på äldreomsorgen. Rapporten är en begränsad uppföljning men där redovisas några perspektiv på omsorgsfrågorna. Socialstyrelsen menar att det är viktigt att kommunerna uppfyller minoritetspolitikens krav att erbjuda äldreomsorg på minoritetsspråken. Äldreomsorgen bör ses i en minoritetskontext med de rättigheter det innebär att tillhöra en nationell minoritet i Sverige. Resultaten

Fel! Okänt namn på

tyder på att kommunerna kan göra mer för att uppfylla minoritetspolitikens krav. De intervjuade anger att alla inte erbjudits möjlighet att få äldreomsorg på sitt minoritetsspråk. Vidare anger de att de är mest missnöjda med den sociala samvaron och maten. Äldreomsorg på minoritetsspråken är en rättighet inom förvaltningsområdena vad gäller finska, meänkieli eller samiska. Kommunerna ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli eller samiska där detta behövs i omvårdnaden om äldre människor. Denna rättighet gäller även i en kommun som inte ingår i förvaltningsområdena om kommunen har tillgång till personal som behärskar språket.

Den största nationella minoritetsgruppen är sverigefinnar. Mellan två och tre procent av landets äldre befolkning har finska som förstaspråk, och framöver kommer antalet äldre finskspråkiga att öka kraftigt genom den sverigefinska befolkningens demografiska struktur.

När personer blir äldre och minnet börjar svikta tappar många de språk som inte är modersmålet. Den som har glömt svenskan och hamnar på ett äldreboende där det inte finns andra finsktalande bland personalen eller övriga boende försätts i ett tillstånd av total språklig isolering med stort mänskligt lidande som följd. Efterfrågan på äldreomsorg med finskspråkig profil ökar därför snabbt. Redan i juni 2001 redovisade Socialstyrelsen i ett uppdrag att det inte behöver medföra större kostnader att erbjuda en anpassad äldreomsorg.

Ett sätt att tillgängliggöra informationen är att inrätta kommunala äldreombud som kan hjälpa äldre personer och deras anhöriga med frågor som rör vård och omsorg. Dessa bör besitta minoritetskompetens så att de kan bistå äldre personer och deras anhöriga även i frågor som rör vård och omsorg på finska språket.

Inom vården och omsorgen ställs den enskilda människan inför situationer där han eller hon ska sätta ord på sina djupt personliga förhållanden. Individen ska tala om sina problem eller berätta om kroppsliga eller psykiska symptom. I dessa sammanhang är det särskilt viktigt att kunna använda sitt modersmål om man så önskar.

Genom att utveckla vård och omsorg innehållsmässigt i kombination med språkkompetens hos personalen ges de äldre som är i behov av vård och omsorg en valmöjlighet som sannolikt även påverkar upplevd vårdkvalitet. En annan viktig aspekt är behovet av informationsinsatser där den enskildes rättigheter blir tydliga för alla berörda, både för att vård- och omsorgsbehövande ska kunna begära insatser på sitt modersmål och för att tydliggöra kommunernas ansvar. För hur ska man kunna tillmötesgå den äldres behov och önskemål om man inte kan kommunicera och förstå varandra?

Formell utbildning inom vård och omsorg behöver därmed kompletteras med adekvata språkkunskaper. Tvåspråkig vårdpersonal är en brist och här behövs en strategi för att möta framtidens ökande behov vad gäller både möjligheten att anordna utbildning med språkprofil och metodik för att ta tillvara den personal som redan har språkkompetens. Ett samarbete med andra länder såsom Finland kring språk och vård vore av stort värde. I Finland finns en svensktalande minoritet. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 3 oktober 2012

Nina Lundström (FP)